

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 27ης Φεβρουαρίου 2020*

«Αίτηση αναιρέσεως – ΕΓΤΠΕ, ΕΓΤΕ και ΕΓΤΑΑ – Δαπάνες αποκλειόμενες από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Δαπάνες τις οποίες πραγματοποίησε η Δημοκρατία της Λιθουανίας – Ενίσχυση για πρόωρη συνταξιοδότηση – Κανονισμός (ΕΚ) 1257/1999 – Άρθρο 33ιγ, παράγραφος 1 – Παραμόρφωση των αποδεικτικών στοιχείων»

Στην υπόθεση C-79/19 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε την 1η Φεβρουαρίου 2019,

Δημοκρατία της Λιθουανίας, εκπροσωπούμενη, αρχικώς, από την R. Krasuckaitė και, εν συνεχεία, από τον K. Dieninis,

αναιρεσείουσα,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η:

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις J. Jokubauskaitė και J. Aquilina,

καθής πρωτοδικώς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους S. Rodin, πρόεδρο τμήματος, D. Šváby (εισηγητή) και N. Piçarra, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η λιθουανική.

Απόφαση

- 1 Με την αίτησή της αναίρεσεως, η Δημοκρατία της Λιθουανίας ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 22ας Νοεμβρίου 2018, Λιθουανία κατά Επιτροπής (T-508/15, μη δημοσιευθείσα, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2018:828), με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή της με αίτημα την ακύρωση της εκτελεστικής αποφάσεως (ΕΕ) 2015/1119 της Επιτροπής, της 22ας Ιουνίου 2015, για τον αποκλεισμό από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορισμένων δαπανών που πραγματοποιήθηκαν από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) (ΕΕ 2015, L 182, σ. 39), κατά το μέρος που με την απόφαση αυτή επιβλήθηκε στη Δημοκρατία της Λιθουανίας κατ' αποκοπήν δημοσιονομική διόρθωση ύψους 5 %, αποκλείοντας με τον τρόπο αυτό ποσό 1 938 300,08 ευρώ από τη χρηματοδότηση που καταβλήθηκε βάσει του μέτρου «Πρόωρη συνταξιοδότηση» για το διάστημα από τις 16 Οκτωβρίου 2010 έως τις 15 Οκτωβρίου 2013 (στο εξής: επίδικη απόφαση).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός 1257/1999

- 2 Το άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΚ) 1257/1999 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1999, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και για την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών (ΕΕ 1999, L 160, σ. 80), όπως τροποποιήθηκε με την πράξη περί των όρων προσχωρήσεως στην Ευρωπαϊκή Ένωση της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2003, L 236, σ. 33) (στο εξής: κανονισμός 1257/1999), περιλαμβανόταν στο κεφάλαιο IV, το οποίο έφερε τον τίτλο «Πρόωρη συνταξιοδότηση», του τίτλου II, ο οποίος επιγραφόταν «Μέτρα αγροτικής ανάπτυξης», του κανονισμού αυτού. Το εν λόγω άρθρο προέβλεπε στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Η στήριξη της πρόωρης συνταξιοδότησης των γεωργών πρέπει να συμβάλλει στην επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

- στην παροχή εισοδήματος στους ηλικιωμένους γεωργούς οι οποίοι αποφασίζουν να παύσουν τη γεωργική τους δραστηριότητα,
- στην ενθάρρυνση της αντικατάστασης των ηλικιωμένων αυτών γεωργών από άλλους, οι οποίοι θα μπορέσουν να βελτιώσουν, εφόσον απαιτείται, την οικονομική βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που εναπομένουν,
- στην αναδιάθεση των γεωργικών εκτάσεων για μη γεωργικές χρήσεις, όταν δεν είναι δυνατή η χρήση τους για γεωργικούς σκοπούς υπό ικανοποιητικούς όρους οικονομικής βιωσιμότητας.»

3 Το άρθρο 11, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού όριζε τα εξής:

«Ο αποχωρών γεωργός πρέπει:

- να παύσει οριστικά να ασκεί οποιαδήποτε γεωργική δραστηριότητα για εμπορικούς σκοπούς· μπορεί ωστόσο να εξακολουθήσει να ασκεί γεωργική δραστηριότητα για μη εμπορικούς σκοπούς και να διατηρήσει τη χρήση των κτισμάτων,
- να είναι τουλάχιστον 55 ετών, χωρίς να έχει φθάσει τη συνήθη ηλικία συνταξιοδότησης κατά τη στιγμή της αποχώρησής του

και

- να έχει ασκήσει τη γεωργική δραστηριότητα τα δέκα τελευταία χρόνια πριν από την αποχώρησή του.»

4 Το άρθρο 33β, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού όριζε ως «εκμεταλλεύσεις ημιεπιβίωσης» τις «εκμεταλλεύσεις οι οποίες παράγουν κυρίως για ιδία κατανάλωση, αλλά διαθέτουν επίσης στην αγορά μέρος της παραγωγής τους».

5 Από το άρθρο 33ια του κανονισμού 1257/1999 προκύπτει ότι οι διατάξεις του υποκεφαλαίου III, με τίτλο «Παρεκκλίσεις», του κεφαλαίου IXα, με τίτλο «Ειδικά μέτρα για τα νέα κράτη μέλη», που περιλαμβάνονταν στον τίτλο II, ο οποίος επιγραφόταν «Μέτρα αγροτικής ανάπτυξης», του κανονισμού αυτού καθόριζαν τις περιπτώσεις κατά τις οποίες επιτρεπόταν, μεταξύ άλλων, στη Δημοκρατία της Λιθουανίας να παρεκκλίνει από τα κριτήρια επιλεξιμότητας για τα μέτρα που καθορίζονταν στα κεφάλαια I, IV, V και VII του εν λόγω κανονισμού.

6 Το άρθρο 33ιγ, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού είχε ως εξής:

«Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 11, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, οι γεωργοί στη Λιθουανία στους οποίους έχει χορηγηθεί γαλακτοκομική ποσόστωση είναι επιλέξιμοι για το καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης, υπό τον όρο ότι είναι ηλικίας κάτω των 70 ετών κατά τη στιγμή της μεταβίβασης.

Το ποσό στήριξης υπόκειται στα ανώτατα ποσά που καθορίζονται στο Παράρτημα I του παρόντος κανονισμού και υπολογίζεται ανάλογα με το ύψος της γαλακτοκομικής ποσόστωσης και τη συνολική γεωργική δραστηριότητα που ασκείται στην εκμετάλλευση.

Οι γαλακτοκομικές ποσοστώσεις που έχουν κατανεμηθεί στον εκχωρήσαντα, επιστρέφονται στο εθνικό απόθεμα γαλακτοκομικών ποσοστώσεων χωρίς καταβολή πρόσθετης αντιστάθμισης.»

Ο κανονισμός 1698/2005

- 7 Ο κανονισμός (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) (ΕΕ 2005, L 277, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1463/2006 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 2006 (ΕΕ 2006, L 277, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 1698/2005), προέβλεπε στο άρθρο 20 τα εξής:

«Η στήριξη που στοχεύει την ανταγωνιστικότητα του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας αφορά:

- α) μέτρα που αποσκοπούν στην προαγωγή της γνώσης και στη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού μέσω:

[...]

iii) πρόωρης συνταξιοδότησης γεωργών και γεωργικών εργατών,

[...]

- δ) μεταβατικά μέτρα για [...] τη Λιθουανία [...] που αφορούν:

i) στήριξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ημιεπιβίωσης που βρίσκονται σε διαδικασία αναδιάρθρωσης,

[...]»

- 8 Το άρθρο 23, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1698/2005 είχε ως εξής:

«1. Η στήριξη που προβλέπεται στο άρθρο 20 στοιχείο α) σημείο iii) παρέχεται:

- α) σε γεωργούς οι οποίοι αποφασίζουν να παύσουν τη γεωργική τους δραστηριότητα με σκοπό τη μεταβίβαση των εκμεταλλεύσεων σε άλλους γεωργούς·
β) σε γεωργικούς εργάτες οι οποίοι αποφασίζουν να παύσουν οριστικά οποιαδήποτε γεωργική εργασία μόλις μεταβιβασθεί η εκμετάλλευση.

2. Ο αποχωρών γεωργός πρέπει:

- α) να είναι τουλάχιστον 55 ετών, χωρίς να έχει φθάσει τη συνήθη ηλικία συνταξιοδότησης κατά τη στιγμή της αποχώρησής του, ή όχι περισσότερο από 10 έτη νεώτερος της συνήθους ηλικίας συνταξιοδότησης στο συγκεκριμένο κράτος μέλος κατά τη στιγμή της αποχώρησής του·
β) να παύσει οριστικά να ασκεί οποιαδήποτε γεωργική δραστηριότητα με εμπορικούς σκοπούς·
γ) να έχει ασκήσει τη γεωργική δραστηριότητα τα 10 τελευταία έτη πριν από την αποχώρησή του.»

- 9 Το άρθρο 34, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού όριζε τα εξής:

«Η στήριξη που προβλέπεται στο άρθρο 20 στοιχείο δ) σημείο i) για γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες παράγουν πρωτίστως για δική τους κατανάλωση και διαθέτουν επίσης στην αγορά ένα ποσοστό της παραγωγής τους (“γεωργικές εκμεταλλεύσεις ημιεπιβίωσης”), παρέχεται στους γεωργούς που υποβάλλουν επιχειρηματικό σχέδιο.»

- 10 Το άρθρο 94, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού προέβλεπε ότι ο κανονισμός αυτός εφαρμόζοταν στην κοινοτική στήριξη όσον αφορά την περίοδο προγραμματισμού που άρχιζε την 1η Ιανουαρίου 2007.

Ο κανονισμός 1306/2013

- 11 Το άρθρο 52, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 352/78, (ΕΚ) αριθ. 165/94, (ΕΚ) αριθ. 2799/98, (ΕΚ) αριθ. 814/2000, (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 και (ΕΚ) αριθ. 485/2008 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 549, στο εξής: κανονισμός 1306/2013), προβλέπει τα εξής:

«Η Επιτροπή εκτιμά τα ποσά που πρέπει να αποκλειστούν με βάση τη σοβαρότητα της διαπιστούμενης μη συμμόρφωσης. Η Επιτροπή λαμβάνει δεόντως υπόψη το είδος της παράβασης και την οικονομική ζημία που υπέστη η Ένωση. Βασίζει τον αποκλεισμό στον προσδιορισμό των αχρεωστήτως δαπανηθέντων ποσών και, σε περίπτωση που ο υπολογισμός των εν λόγω ποσών απαιτεί δυσανάλογη προσπάθεια, δύναται να εφαρμόζει διορθώσεις κατά παρεκβολή ή κατ' αποκοπήν. Οι κατ' αποκοπήν διορθώσεις εφαρμόζονται μόνο όταν, λόγω της φύσης της περίπτωσης ή επειδή το κράτος μέλος δεν διαβίβασε στην Επιτροπή τις απαραίτητες πληροφορίες, δεν είναι εφικτό, με μια λογική προσπάθεια, να προσδιοριστεί ακριβέστερα η οικονομική ζημία που υπέστη η Ένωση.»

Οι αποφάσεις για την έγκριση των σχεδίων αγροτικής ανάπτυξης

- 12 Με τις αποφάσεις C(2004) 2949 τελικό, της 3ης Αυγούστου 2004, και C(2007) 5076 τελικό, της 19ης Οκτωβρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τα σχέδια αγροτικής ανάπτυξης (στο εξής: ΣΑΑ), αντιστοίχως, 2004-2006 και 2007-2013, τα οποία προέβλεπαν την εφαρμογή της δράσης «Πρόωρη συνταξιοδότηση» στο πλαίσιο εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας.

Το ιστορικό της διαφοράς

- 13 Το ιστορικό της διαφοράς εκτίθεται από το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 23 έως 44 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως και μπορεί, για τις ανάγκες της παρούσας διαδικασίας, να συνοψισθεί ως ακολούθως.
- 14 Η Επιτροπή πραγματοποίησε δημοσιονομικό έλεγχο στη Λιθουανία, από τις 20 έως τις 24 Απριλίου 2009, σχετικά με την εκκαθάριση, ως προς τη συμμόρφωση, του μέτρου «Πρόωρη συνταξιοδότηση στο πλαίσιο της εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας» σύμφωνα με τον κανονισμό 1257/1999, όσον αφορά το ΣΑΑ 2004-2006, και με τον κανονισμό 1698/2005, όσον αφορά το ΣΑΑ 2007-2013.
- 15 Σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού (ΕΚ) 885/2006 της Επιτροπής, της 21ης Ιουνίου 2006, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 του Συμβουλίου σχετικά με τη διαπίστευση των οργανισμών πληρωμών και άλλων οργανισμών και την εκκαθάριση των λογαριασμών του ΕΓΤΕ και του ΕΓΤΑΑ (ΕΕ 2006, L 171, σ. 90, στο εξής: κανονισμός 885/2006), η Επιτροπή, κατά το πέρας της διαδικασίας, διαβίβασε την οριστική θέση της στις λιθουανικές αρχές με έγγραφο της 9ης Οκτωβρίου 2012. Με το έγγραφο αυτό, η Επιτροπή, αφού παρέθεσε τη γνώμη του οργάνου συμβιβασμού και τα συμπεράσματά του που περιλαμβάνονταν στην από 27 Ιανουαρίου 2012 τελική έκθεσή του, ενέμεινε στην άποψή της όσον αφορά την ερμηνεία της έννοιας της «ασκήσεως εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας» από έναν γεωργό πριν αυτός να μπορεί να υπαχθεί στο μέτρο της πρόωρης συνταξιοδότησης. Ειδικότερα, αφού έλαβε υπόψη τον ορισμό των εκμεταλλεύσεων ημιεπιβίωσης στη Λιθουανία, ο οποίος διατυπώθηκε στο πλαίσιο του μέτρου «Γεωργία ημιεπιβίωσης», η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο εκ των υστέρων ορισμός μιας εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας από τη Δημοκρατία της Λιθουανίας θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια να θεωρηθεί ότι συνιστούν τέτοιες δραστηριότητες γεωργικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες δεν πληρούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις προκειμένου να θεωρηθούν εκμεταλλεύσεις ημιεπιβίωσης. Συναφώς, η Επιτροπή ανέφερε το παράδειγμα μιας γεωργικής εκμεταλλεύσεως με δύο αγελάδες η οποία θεωρήθηκε από τις

λιθουανικές αρχές ότι συνιστούσε εμπορική γεωργική δραστηριότητα, ενώ η εκμετάλλευση αυτή δεν πληρούσε τις ελάχιστες προϋποθέσεις προκειμένου να θεωρηθεί εκμετάλλευση ημιεπιβίωσης. Η Επιτροπή συνήγαγε εξ αυτού ότι οι εκ των υστέρων έλεγχοι που πραγματοποιήσαν οι λιθουανικές αρχές δεν ήταν κατάλληλοι προς απόδειξη του ότι ο οικονομικός κίνδυνος ήταν μικρότερος από την προταθείσα δημοσιονομική διόρθωση. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, δεδομένου ότι οι λιθουανικές αρχές μετέφεραν ελλιπώς στο εσωτερικό δίκαιο τις απαιτήσεις της νομοθεσίας της Ένωσης, έπρεπε να επιβληθεί κατ' αποκοπήν δημοσιονομική διόρθωση.

- 16 Με την εκτελεστική απόφαση 2013/123/ΕΕ της Επιτροπής, της 26ης Φεβρουαρίου 2013, για τον αποκλεισμό από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορισμένων δαπανών που πραγματοποιήθηκαν από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του ΕΓΤΠΕ, τμήμα Εγγυήσεων, στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ και στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ (ΕΕ 2013, L 67, σ. 20, στο εξής: εκτελεστική απόφαση 2013/123), το θεσμικό αυτό όργανο επέβαλε στη Δημοκρατία της Λιθουανίας δημοσιονομική διόρθωση ύψους 5 %, συνολικού ποσού 3 033 008,85 ευρώ, για τα ποσά που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο του μέτρου «Πρόωρη συνταξιοδότηση» κατά τη διάρκεια της παραβάσεως, εν προκειμένω από τις 8 Ιουλίου 2007 έως τις 15 Οκτωβρίου 2010.
- 17 Σε μια συνοπτική έκθεση η Επιτροπή συνόψισε τους λόγους για την επιβολή της κατ' αποκοπήν διόρθωσης κατόπιν των ελέγχων στους οποίους είχε προβεί στο πλαίσιο της διαδικασίας εκκαθαρίσεως ως προς τη συμμόρφωση. Η Επιτροπή επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι οι λιθουανικές αρχές δεν είχαν αποδείξει ότι ο ορισμός της έννοιας της «εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας», ο οποίος διατυπώθηκε στο πλαίσιο του εκ των υστέρων διενεργηθέντος ελέγχου, ήταν σύμφωνος με τον ορισμό των εκμεταλλεύσεων ημιεπιβίωσης και ότι, ως εκ τούτου, ο εκ των υστέρων έλεγχος που διενήργησαν οι αρχές αυτές ήταν απρόσφορος προς απόδειξη του ότι ο οικονομικός κίνδυνος ήταν μικρότερος από την επιβληθείσα κατ' αποκοπήν διόρθωση.
- 18 Η Δημοκρατία της Λιθουανίας δεν προσέβαλε την εκτελεστική απόφαση 2013/123 για τον καθορισμό της εν λόγω κατ' αποκοπήν δημοσιονομικής διορθώσεως.
- 19 Στις 27 Ιουνίου 2014 οι υπηρεσίες της Επιτροπής απέστειλαν επίσημη κοινοποίηση στη Δημοκρατία της Λιθουανίας δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, και του άρθρου 16, παράγραφος 1, του κανονισμού 885/2006, σχετικά με τα ποσά που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο του μέτρου «Πρόωρη συνταξιοδότηση στο πλαίσιο εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας» κατά το χρονικό διάστημα από τις 16 Οκτωβρίου 2010 έως τις 15 Οκτωβρίου 2013.
- 20 Η Επιτροπή επισήμανε ότι επρόκειτο για συμπληρωματική επίσημη κοινοποίηση σχετικά με τον δημοσιονομικό έλεγχο που κατέληξε στην έκδοση της εκτελεστικής αποφάσεως 2013/123, με την οποία ανακοινωνόταν ότι έπρεπε να επιβληθεί στη Δημοκρατία της Λιθουανίας νέα δημοσιονομική διόρθωση για την ως άνω περίοδο για τους ίδιους λόγους με εκείνους που εκτέθηκαν στη συνοπτική έκθεση του ελέγχου αυτού.
- 21 Συναφώς, η Επιτροπή αναφέρθηκε σε διάφορα έγγραφα που είχαν συνταχθεί στο πλαίσιο της εκδόσεως της εκτελεστικής αποφάσεως 2013/123, συμπεριλαμβανομένης της από 9 Οκτωβρίου 2012 οριστικής θέσεώς της. Η Επιτροπή περιέλαβε επίσης, σε παράρτημα, τη σχετική με την απόφαση αυτή συνοπτική έκθεση, κατά την οποία οι λιθουανικές αρχές δεν είχαν αποδείξει ότι ο ορισμός της έννοιας της «εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας», ο οποίος διατυπώθηκε στο πλαίσιο του εκ των υστέρων διενεργηθέντος ελέγχου, ήταν σύμφωνος με τον ορισμό των εκμεταλλεύσεων ημιεπιβίωσης και, ως εκ τούτου, ο εκ των υστέρων έλεγχος που διενήργησαν οι αρχές αυτές ήταν απρόσφορος προς απόδειξη του ότι ο οικονομικός κίνδυνος ήταν μικρότερος από την προταθείσα κατ' αποκοπήν διόρθωση. Οι υπηρεσίες της Επιτροπής κατέληξαν, κατά συνέπεια, στο συμπέρασμα ότι, λόγω των ελλείψεων αυτών, έπρεπε να επιβληθεί νέα κατ' αποκοπήν διόρθωση ύψους 5 %.

- 22 Στις 17 Ιουλίου 2014 το λιθουανικό Υπουργείο Γεωργίας εξέφρασε εγγράφως τη διαφωνία του με τη διόρθωση που πρότειναν οι υπηρεσίες της Επιτροπής και ζήτησε να υποβληθεί η διαφορά στο όργανο συμβιβασμού. Με το έγγραφο αυτό, το λιθουανικό Υπουργείο Γεωργίας υπογράμμισε τον δυσανάλογο χαρακτήρα της προταθείσας νέας διορθώσεως, διότι η ζημία την οποία ενδεχομένως θα υφίστατο η Ένωση, όσον αφορά την περίοδο από τις 16 Οκτωβρίου 2010 έως τις 15 Οκτωβρίου 2013, ανερχόταν μόλις σε 16 788,34 ευρώ. Υπενθύμισε επίσης το περιεχόμενο του εκ των υστέρων ελέγχου των αιτήσεων τον οποίο διενήργησαν οι λιθουανικές αρχές καθώς και τα κριτήρια βάσει των οποίων διενεργείται ο έλεγχος αυτός. Επιπλέον, υποστήριξε ότι η υποχρέωση εφαρμογής ποσοτικών κριτηρίων, όπως το μέγεθος της οικείας γεωργικής εκμετάλλευσης ή το ύψος των αποκτηθέντων εισοδημάτων, ήταν παράνομη. Συναφώς, περιέγραψε τη συγκεκριμένη κατάσταση της Λιθουανίας και τις ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες τις οποίες θα μπορούσε να έχει η εξομοίωση της έννοιας της ασκήσεως «εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας» με την έννοια των «εκμεταλλεύσεων ημιεπιβίωσης».
- 23 Στις 17 Δεκεμβρίου 2014 το όργανο συμβιβασμού επισήμανε ότι δεν ήταν δυνατόν να επιτευχθεί συμβιβασμός, δεδομένου ότι επρόκειτο για συνεχιζόμενη δημοσιονομική διόρθωση, η δε αρχική δημοσιονομική διόρθωση είχε καθοριστεί με την εκτελεστική απόφαση 2013/123, η οποία δεν είχε προσβληθεί.
- 24 Στις 10 Μαρτίου 2015 η Επιτροπή ενημέρωσε τις λιθουανικές αρχές ότι, δεδομένου ότι οι αιτίες λόγω των οποίων επιβλήθηκε η αρχική δημοσιονομική διόρθωση δεν είχαν μεταβληθεί ουσιωδώς, και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι λιθουανικές αρχές δεν είχαν λάβει το παραμικρό διορθωτικό μέτρο, ήταν δικαιολογημένη η εφαρμογή της ίδιας κατ' αποκοπήν δημοσιονομικής διορθώσεως ύψους 5 % για τις δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του μέτρου «Πρόωρη συνταξιοδότηση».
- 25 Στις 22 Ιουνίου 2015 η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση. Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή επέβαλε στη Δημοκρατία της Λιθουανίας, δυνάμει του άρθρου 52 του κανονισμού 1306/2013, δημοσιονομική διόρθωση ύψους 5 %, συνολικού ύψους 1 938 300,08 ευρώ, για τα ποσά που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο του μέτρου «Πρόωρη συνταξιοδότηση» κατά το διάστημα από τις 16 Οκτωβρίου 2010 έως τις 15 Οκτωβρίου 2013, για τον λόγο ότι η Δημοκρατία της Λιθουανίας δεν είχε προβεί σε επαρκή έλεγχο της υποχρέωσης που υπέχουν οι γεωργοί να ασκήσουν εμπορική γεωργική δραστηριότητα πριν να είναι σε θέση να υπαχθούν στο μέτρο της πρόωρης συνταξιοδότησης.

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 26 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 2 Σεπτεμβρίου 2015, η Δημοκρατία της Λιθουανίας άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως, προβάλλοντας έναν και μόνο λόγο ακυρώσεως, στηριζόμενο σε παράβαση του άρθρου 52, παράγραφος 2, του κανονισμού 1306/2013, ερμηνευόμενου σε συνδυασμό με την αρχή της αναλογικότητας. Ο λόγος αυτός περιλάμβανε δύο σκέλη, αφορώντα, αντιστοίχως, το ότι η επιβληθείσα με την επίδικη απόφαση κατ' αποκοπήν διόρθωση δεν ελάμβανε υπόψη τη φύση της παραβάσεως και την οικονομική ζημία που υπέστη η Ένωση και, αφετέρου, το ότι η εν λόγω κατ' αποκοπήν δημοσιονομική διόρθωση ήταν δυσανάλογη.
- 27 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον ως άνω λόγο ακυρώσεως και, συνακολούθως, απέρριψε την προσφυγή.

Αιτήματα των διαδίκων

- 28 Η Δημοκρατία της Λιθουανίας ζητεί από το Δικαστήριο:
- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και να ακυρώσει την επίδικη απόφαση, και
  - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα τόσο της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου όσο και της αναιρετικής διαδικασίας.
- 29 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την αίτηση αναίρεσεως και να καταδικάσει τη Δημοκρατία της Λιθουανίας στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναίρεσεως

- 30 Προς στήριξη της αιτήσεως της αναίρεσεως, η Δημοκρατία της Λιθουανίας προβάλλει δύο λόγους. Στο πλαίσιο του πρώτου λόγου αναίρεσεως, το εν λόγω κράτος μέλος υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε και εφάρμοσε εσφαλμένως το άρθρο 33ιγ, παράγραφος 1, του κανονισμού 1257/1999, κρίνοντας ότι η απόκτηση γαλακτοκομικής ποσόστωσης δεν συνιστούσε πρόδηλη απόδειξη της συμμετοχής σε εμπορική γεωργική δραστηριότητα. Στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου αναίρεσεως, το εν λόγω κράτος μέλος υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε τα αποδεικτικά στοιχεία κρίνοντας, με τις σκέψεις 74 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Λιθουανική Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι η απόκτηση γαλακτοκομικής ποσόστωσης σήμαινε ότι ο οικείος γεωργός ασκούσε εμπορική γεωργική δραστηριότητα.

Επί του πρώτου λόγου αναίρεσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 31 Ο πρώτος λόγος αναίρεσεως περιλαμβάνει δύο σκέλη.
- 32 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναίρεσεως, η Δημοκρατία της Λιθουανίας προσάπτει, κατ' ουσίαν, στο Γενικό Δικαστήριο ότι ερμήνευσε και εφάρμοσε εσφαλμένως, με τις σκέψεις 72, 82 και 83 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το άρθρο 33ιγ, παράγραφος 1, του κανονισμού 1257/1999. Ειδικότερα, η Δημοκρατία της Λιθουανίας προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν ερμήνευσε τη διάταξη αυτή υπό την έννοια ότι η χορήγηση γαλακτοκομικής ποσόστωσης σε Λιθουανό γεωργό αποτελεί σημαντικό κριτήριο για την επιλεξιμότητά του για το καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης.
- 33 Κατά τη Δημοκρατία της Λιθουανίας, η ερμηνεία αυτή απορρέει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 33ιγ, παράγραφος 1, του κανονισμού 1257/1999, στο μέτρο που η διάταξη αυτή προβλέπει ότι επιλέξιμοι για το καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης είναι οι Λιθουανοί γεωργοί στους οποίους έχει χορηγηθεί γαλακτοκομική ποσόστωση και αναφέρει ότι οι γαλακτοκομικές ποσοστώσεις που έχουν κατανεμηθεί στον αποχωρήσαντα επιστρέφονται στο εθνικό απόθεμα γαλακτοκομικών ποσοστώσεων και ότι το ποσό στήριξης υπολογίζεται ανάλογα με το ύψος της γαλακτοκομικής ποσόστωσης.
- 34 Εξάλλου, η Δημοκρατία της Λιθουανίας υποστηρίζει ότι η παρέκκλιση του άρθρου 33ιγ, παράγραφος 1, του κανονισμού 1257/1999 θεσπίστηκε αφού ελήφθη ρητώς υπόψη η κατάσταση του γαλακτοκομικού τομέα στη Λιθουανία. Επομένως, η χρήση της έννοιας της «γαλακτοκομικής ποσόστωσης» στη διάταξη αυτή δεν είναι άνευ σημασίας.

- 35 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Δημοκρατία της Λιθουανίας προσάπτει, κατ' ουσίαν, στο Γενικό Δικαστήριο ότι εφάρμοσε εσφαλμένως τη νομολογία του, δεχόμενο, με τις σκέψεις 72, 78 και 84 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι απλώς και μόνον η απόκτηση γαλακτοκομικής ποσόστωσης ή απλώς και μόνον η καταχώριση, στην οικεία βάση δεδομένων, ζώου προοριζόμενου για σφαγή δεν αρκούσε προς απόδειξη της ύπαρξης εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας του κατόχου γεωργικής εκμετάλλευσης. Ειδικότερα, η Δημοκρατία της Λιθουανίας αναφέρεται στην απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2015, Πολωνία κατά Επιτροπής (T-257/13, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2015:111), κατά την οποία τα κριτήρια που συνδέονται με την παραγωγή απαιτούνται μόνον προκειμένου να καθοριστεί αν ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης είχε πραγματικό εισόδημα και δεν σκοπούν στην επιβολή ενός ελαχίστου ορίου οικονομικού δυναμισμού της γεωργικής εκμετάλλευσης, κάτω από το οποίο η εκμετάλλευση αυτή δεν θεωρείται ότι συνιστά εμπορική γεωργική δραστηριότητα.
- 36 Ως εκ τούτου, η Δημοκρατία της Λιθουανίας υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι το γεγονός ότι η κυριότητα μιας και μόνον αγελάδας και η συνακόλουθη δυνατότητα πώλησεως 2 ή 3 λίτρων γάλακτος ημερησίως ή κυριότητα κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης αποτελούμενης από μία μόνον αγελάδα, η οποία εν συνεχεία δόθηκε προς σφαγή, ήταν αμελητέα και, ως εκ τούτου, δεν ήταν ικανή να αποφέρει πραγματικό εισόδημα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο έθεσε ελάχιστο όριο κάτω από το οποίο μια γεωργική εκμετάλλευση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά εμπορική γεωργική δραστηριότητα.
- 37 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 38 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της οικείας διάταξης, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος.
- 39 Όπως διευκρινίζει το άρθρο 10 του κανονισμού 1257/1999, ο κανονισμός αυτός σκοπεί, μεταξύ άλλων, στη στήριξη της πρόωρης συνταξιοδότησης στον γεωργικό τομέα, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να παρασχεθεί εισόδημα στους ηλικιωμένους γεωργούς οι οποίοι αποφασίζουν να παύσουν τη γεωργική τους δραστηριότητα και να βελτιωθεί η οικονομική βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, με την ενθάρρυνση της αντικαταστάσεως των ηλικιωμένων αυτών γεωργών.
- 40 Προκειμένου να υπαχθεί στο εν λόγω καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης, ο γεωργός πρέπει να πληροί τρεις προϋποθέσεις, οι οποίες απαριθμούνται στο άρθρο 11, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, ήτοι να παύσει οριστικά να ασκεί οποιαδήποτε γεωργική δραστηριότητα για εμπορικούς σκοπούς, να είναι τουλάχιστον 55 ετών, χωρίς να έχει φθάσει τη συνήθη ηλικία συνταξιοδότησης κατά τη στιγμή της παύσεως της γεωργικής δραστηριότητάς του, και να έχει ασκήσει την εν λόγω γεωργική δραστηριότητα τα δέκα τελευταία χρόνια πριν από την αποχώρησή του από τη δραστηριότητα αυτή.
- 41 Το άρθρο 33ιγ, παράγραφος 1, του κανονισμού 1257/1999 προβλέπει παρέκκλιση η οποία εφαρμόζεται στη Δημοκρατία της Λιθουανίας όσον αφορά το εν λόγω καθεστώς ενισχύσεων για πρόωρη συνταξιοδότηση. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με το γράμμα της εν λόγω διατάξεως, «[κ]ατά παρέκκλιση από το άρθρο 11, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, [του κανονισμού αυτού,] οι γεωργοί στη Λιθουανία στους οποίους έχει χορηγηθεί γαλακτοκομική ποσόστωση είναι επιλέξιμοι για το καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης, υπό τον όρο ότι είναι ηλικίας κάτω των 70 ετών κατά τη στιγμή της [αποχώρησής]».

- 42 Επομένως, το γράμμα του άρθρου 33ιγ, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1257/1999 δεν αφήνει καμία αμφιβολία ως προς το ότι η προβλεπόμενη σε αυτό παρέκκλιση αφορά αποκλειστικά την ηλικία των οικείων Λιθουανών γεωργών. Αφενός, αναφέρει σαφώς ότι η διάταξη αυτή προβλέπει παρέκκλιση «από τη δεύτερη περίπτωση» του άρθρου 11, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, ήτοι από εκείνη που αφορά την προϋπόθεση σχετικά με την ηλικία. Αφετέρου, η φράση «υπό τον όρο», που περιλαμβάνεται ιδίως στο κείμενο του άρθρου 33ιγ, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού στη γαλλική, στην ισπανική, στην ιταλική, στην πορτογαλική και στην αγγλική γλώσσα, ακολουθείται αμέσως από την αναφορά στην ηλικία των γεωργών αυτών.
- 43 Επομένως, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, η Δημοκρατία της Λιθουανίας, το άρθρο 33ιγ, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1257/1999 δεν παρεκκλίνει από την προϋπόθεση του άρθρου 11, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, σχετικά με την άσκηση εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας, καθιστώντας την απόκτηση γαλακτοκομικής ποσόστωσης καθοριστικό κριτήριο όσον αφορά την άσκηση αυτή. Η αναφορά στην απόκτηση τέτοιας ποσόστωσης σκοπεί, στην πραγματικότητα, απλώς στον προσδιορισμό των Λιθουανών γεωργών οι οποίοι μπορούν να επικαλεστούν την παρέκκλιση λόγω ηλικίας που προβλέπει η εν λόγω διάταξη.
- 44 Συνεπώς, η παρέκκλιση αυτή δεν απαλλάσσει τους Λιθουανούς γεωργούς που επιθυμούν να λάβουν την ενίσχυση για πρόωρη συνταξιοδότηση από την υποχρέωση να αποδείξουν ότι πληρούν τις λοιπές προϋποθέσεις του άρθρου 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 1257/1999 και, ιδίως, ότι ασκούσαν εμπορική γεωργική δραστηριότητα.
- 45 Η εκτίμηση αυτή δεν κλονίζεται από το γεγονός ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 33ιγ, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού παρέκκλιση θεσπίστηκε, όπως επισημαίνει η Δημοκρατία της Λιθουανίας, αφού ελήφθη ρητώς υπόψη η κατάσταση του γαλακτοκομικού τομέα στη Λιθουανία. Πράγματι, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 43 της παρούσας αποφάσεως, η αναφορά στην απόκτηση γαλακτοκομικής ποσόστωσης σκοπεί απλώς στον προσδιορισμό των Λιθουανών γεωργών οι οποίοι δύνανται να επικαλεστούν την παρέκκλιση από την προϋπόθεση της ηλικίας, προκειμένου να υπαχθούν στο καθεστώς ενίσχυσης για πρόωρη συνταξιοδότηση. Πράγματι, μόνον οι Λιθουανοί γεωργοί στους οποίους έχει χορηγηθεί γαλακτοκομική ποσόστωση δύνανται να επικαλεστούν την παρέκκλιση αυτή που συνδέεται με την ηλικία.
- 46 Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον διαπίστωσε, αφενός, με τη σκέψη 72 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι απλώς και μόνον το γεγονός της χορηγήσεως γαλακτοκομικής ποσόστωσης σε κάτοχο γεωργικής εκμεταλλεύσεως δεν επιτρέπει να συναχθεί ότι αυτός ασκεί εμπορική γεωργική δραστηριότητα, και, αφετέρου, με τη σκέψη 83 της αποφάσεως αυτής, ότι το άρθρο 33ιγ, παράγραφος 1, του κανονισμού 1257/1999 προβλέπει παρέκκλιση μόνον όσον αφορά την ηλικία την οποία πρέπει να έχουν οι Λιθουανοί γεωργοί προκειμένου να υπαχθούν στο καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης και ότι η παρέκκλιση αυτή δεν απαλλάσσει τους εν λόγω γεωργούς από την υποχρέωση πληρώσεως των λοιπών προϋποθέσεων προκειμένου να υπαχθούν στο καθεστώς αυτό.
- 47 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.
- 48 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, με το οποίο η Δημοκρατία της Λιθουανίας υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, αντιθέτως προς τη νομολογία του και τη νομολογία του Δικαστηρίου, έθεσε ένα ελάχιστο όριο κάτω από το οποίο τεκμαίρεται ότι ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης δεν ασκεί εμπορική γεωργική δραστηριότητα, επισημαίνεται ότι το σκέλος αυτό στηρίζεται σε εσφαλμένη και ελλιπή κατανόηση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 49 Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η αναιρεσείουσα, το Γενικό Δικαστήριο ανέλυσε ορθώς την κατάσταση υπό το πρίσμα των διατάξεων του κανονισμού 1257/1999 και της σχετικής νομολογίας.

- 50 Ειδικότερα, από τις σκέψεις 52 έως 56 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο περιορίστηκε να υπενθυμίσει ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας εκκαθάρισεως ως προς τη συμμόρφωση, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε κατ' αποκοπήν διόρθωση, η Επιτροπή διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως και ότι, προκειμένου να δικαιολογήσει την άρνησή της να επιβαρύνει τον προϋπολογισμό της Ένωσης με ορισμένες δαπάνες, η Επιτροπή πρέπει να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία για τη σοβαρή και εύλογη αμφιβολία που διατηρεί όσον αφορά τις δαπάνες που πραγματοποίησε το οικείο κράτος μέλος. Κατόπιν τούτου, απόκειται στο κράτος μέλος αυτό να αποδείξει ότι πληροί τις προϋποθέσεις προκειμένου να λάβει τη χρηματοδότηση την οποία αρνήθηκε η Επιτροπή.
- 51 Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, με τις σκέψεις 65 έως 67 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, προκειμένου ο οικείος γεωργός να είναι επιλέξιμος για το καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησης, πρέπει να έχει ασκήσει εμπορική γεωργική δραστηριότητα. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε, με τη σκέψη 68 της εν λόγω αποφάσεως, ότι η άσκηση δραστηριότητας που περιορίζεται στην ικανοποίηση των αναγκών του γεωργού και εκείνων της οικογενείας του δεν μπορεί να εξομοιωθεί με την άσκηση δραστηριότητας από την οποία πραγματοποιείται εισόδημα και η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως «εμπορική γεωργική εκμετάλλευση». Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης, με τη σκέψη 69 της ίδιας αποφάσεως, ότι τα κριτήρια που συνδέονται με την παραγωγή επιβάλλονται μόνον προκειμένου να προσδιοριστεί αν ο οικείος γεωργός είχε πραγματικό εισόδημα και δεν σκοπούν να καθιερώσουν ένα ελάχιστο όριο οικονομικού δυναμισμού της γεωργικής εκμετάλλευσης κάτω από το οποίο ο κάτοχος αυτής δεν είναι επιλέξιμος για την ενίσχυση για πρόωρη συνταξιοδότηση, μολονότι ασκεί τη δραστηριότητά του για εμπορικούς σκοπούς.
- 52 Εν προκειμένω, όμως, όπως υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο με τις σκέψεις 70 και 72 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, οι αμφιβολίες της Επιτροπής αφορούσαν το ότι, προκειμένου να γίνει δεκτό ότι ένας Λιθουανός γεωργός ασκούσε εμπορική γεωργική δραστηριότητα, συνιστούσε σημαντικό κριτήριο το γεγονός απλώς και μόνον ότι ο εν λόγω γεωργός είχε καταχωριστεί στη βάση δεδομένων που περιλαμβάνει εκείνους στους οποίους έχουν χορηγηθεί γαλακτοκομικές ποσοστώσεις, καίτοι αρκούσε αυτός να έχει μια αγελάδα και να πωλεί 2 ή 3 λίτρα γάλακτος ημερησίως για να εγγραφεί στην εν λόγω βάση δεδομένων και να είναι, εξ αυτού του λόγου και μόνον, επιλέξιμος για πρόωρη συνταξιοδότηση.
- 53 Επομένως, η Δημοκρατία της Λιθουανίας όφειλε να αποδείξει ότι οι διαπιστώσεις της Επιτροπής ήταν ανακριβείς και ότι ακόμη και αυτές οι μικρές εκμεταλλεύσεις που ήταν καταχωρισμένες στη βάση δεδομένων των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων απέφεραν πραγματικά και μη αμελητέα εισοδήματα, ανταποκρινόμενες έτσι στο κριτήριο της ασκήσεως «εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας», κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 1, τρίτη περίπτωση, του κανονισμού 1257/1999, χωρίς να απαιτείται να ληφθεί υπόψη, συναφώς, η έκταση του οικονομικού δυναμισμού της οικείας γεωργικής εκμετάλλευσης.
- 54 Το Γενικό Δικαστήριο, αφού εξέτασε, με τις σκέψεις 73 έως 77 της αποφάσεως αυτής, το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε η Δημοκρατία της Λιθουανίας, κατέληξε στο συμπέρασμα, με τη σκέψη 78 της ίδιας αποφάσεως, ότι η Δημοκρατία της Λιθουανίας δεν κατόρθωσε να άρει τη σοβαρή και εύλογη αμφιβολία της Επιτροπής όσον αφορά την ενδεχόμενη χορήγηση του ευεργετήματος της ενισχύσεως για πρόωρη συνταξιοδότηση σε Λιθουανούς γεωργούς οι οποίοι, μολονότι είχαν καταχωριστεί στη βάση δεδομένων σχετικά με τις γαλακτοκομικές ποσοστώσεις, είχαν μία και μόνον αγελάδα και, επομένως, δεν ήταν δυνατό να θεωρηθεί ότι εισέπρατταν εισόδημα στο πλαίσιο ασκήσεως γεωργικής δραστηριότητας.
- 55 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η αναιρεσείουσα, το Γενικό Δικαστήριο ουδόλως επέβαλε ένα ελάχιστο όριο κάτω από το οποίο τεκμαίρεται η απουσία εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας, ήτοι, εν προκειμένω, την παραγωγή γάλακτος από μία και μόνον αγελάδα.

- 56 Επομένως, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εντεύθεν, με τη σκέψη 89 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή ευλόγως αμφέβαλλε ως προς το αν η καταχώριση των Λιθουανών γεωργών σε βάσεις δεδομένων σχετικά με τον γεωργικό τομέα, όπως η βάση δεδομένων στην οποία περιλαμβάνονται οι φορείς εκμετάλλευσης στους οποίους έχουν χορηγηθεί γαλακτοκομικές ποσοστώσεις, αποτελούσε σημαντικό κριτήριο προκειμένου να καθοριστεί αν ο οικείος γεωργός είχε ασκήσει εμπορική γεωργική δραστηριότητα πριν αυτός να λάβει ενίσχυση για πρόωρη συνταξιοδότηση.
- 57 Υπό τις συνθήκες αυτές, το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.
- 58 Κατόπιν των προεκτεθέντων, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 59 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η Δημοκρατία της Λιθουανίας υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το Γενικό Δικαστήριο, με τις σκέψεις 74 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, παραμόρφωσε τα αποδεικτικά στοιχεία, καθόσον έκρινε ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν είχε αποδείξει ότι η απόκτηση γαλακτοκομικής ποσόστωσης αποδεικνυε την ύπαρξη εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας.
- 60 Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως περιλαμβάνει δύο σκέλη.
- 61 Με το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, η Δημοκρατία της Λιθουανίας υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το Γενικό Δικαστήριο, με τη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, έπρεπε να συναγάγει, από τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε το κράτος μέλος αυτό, το συμπέρασμα ότι το μέτρο πρόωρης συνταξιοδότησης συνδεόταν με το σύστημα των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων, καθιστώντας την καταχώριση ενός Λιθουανού γεωργού στη βάση δεδομένων των ποσοστώσεων αυτών σημαντικό κριτήριο για τη χορήγηση της ενισχύσεως για πρόωρη συνταξιοδότηση. Συναφώς, η Δημοκρατία της Λιθουανίας αναφέρει ότι επικαλέστηκε, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, δημοσιονομικό έλεγχο τον οποίο είχε διενεργήσει η Επιτροπή τον Απρίλιο του 2005 σχετικά με την εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο των μέτρων ενισχύσεως στον τομέα των γαλακτοκομικών προϊόντων και μια ειδική έκθεση υπ' αριθ. 4/2008 του Ελεγκτικού Συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη θέση σε εφαρμογή των ποσοστώσεων γάλακτος στα κράτη μέλη που προσχώρησαν στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004.
- 62 Κατά τη Δημοκρατία της Λιθουανίας, τα έγγραφα αυτά συνιστούσαν ένδειξη της συμμετοχής στην αγορά και, ως εκ τούτου, ήταν ικανά να αποδείξουν ότι ένας Λιθουανός γεωργός στον οποίο είχε χορηγηθεί γαλακτοκομική ποσόστωση ασκούσε εμπορική γεωργική δραστηριότητα. Μικρή σημασία έχει, συναφώς, το γεγονός ότι ουδεμία επαλήθευση διενεργήθηκε βάσει στοιχείων σχετικών με τις γαλακτοκομικές ποσοστώσεις κατά τον δημοσιονομικό έλεγχο που πραγματοποιήθηκε από τις 20 έως τις 24 Απριλίου 2009 στο πλαίσιο του μέτρου πρόωρης συνταξιοδότησης, δεδομένου ότι το σύστημα των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων ήταν γνωστό στην Επιτροπή από το 2004.
- 63 Η Δημοκρατία της Λιθουανίας φρονεί, επίσης, ότι κακώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το σύστημα των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων δεν συνδεόταν με μέτρα αγροτικής ανάπτυξης, όπως το μέτρο πρόωρης συνταξιοδότησης. Συγκεκριμένα, από το άρθρο 33ιγ, παράγραφος 1, του κανονισμού 1257/1999 προκύπτει σαφώς ότι το ποσό ενίσχυσης για πρόωρη συνταξιοδότηση υπολογίζεται σε συνάρτηση με το ύψος της γαλακτοκομικής ποσόστωσης που αναλογεί στην εκμετάλλευση, επιβεβαιώνοντας έτσι τον καθοριστικό χαρακτήρα του κριτηρίου σχετικά με τη γαλακτοκομική ποσόστωση για τη λήψη μιας τέτοιας ενισχύσεως.

- 64 Με το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως, η Δημοκρατία της Λιθουανίας προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν έλαβε υπόψη, με τις σκέψεις 75 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα αποδεικτικά στοιχεία που του παρασχέθηκαν από τα οποία προέκυπτε ότι η χορήγηση γαλακτοκομικών ποσοστώσεων στους Λιθουανούς γεωργούς καταδείκνυε ότι οι εν λόγω γεωργοί εμπορεύονταν το γάλα και εξέτρεφαν κατάλληλο αριθμό ζώων.
- 65 Συναφώς, η Δημοκρατία της Λιθουανίας υποστηρίζει, καταρχάς, ότι τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία περιλαμβάνονταν στο σημείο 38, παράγραφος 1, του δικογράφου της προσφυγής της σε πρώτο βαθμό, καθώς και στα σημεία 21 και 33 του υπομνήματος απαντήσεως που κατέθεσε πρωτοδίκως.
- 66 Εν συνεχεία, η Δημοκρατία της Λιθουανίας υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη τις απαντήσεις της στις ερωτήσεις που αυτό έθεσε στο πλαίσιο των μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας, μολονότι στις απαντήσεις αυτές γινόταν μνεία εννέα κριτηρίων από τα οποία προέκυπτε ότι οι οικείοι γεωργοί είχαν αποκτήσει εισόδημα από την παραγωγή τους και ότι, επομένως, είχαν ασκήσει εμπορική γεωργική δραστηριότητα.
- 67 Η Δημοκρατία της Λιθουανίας υποστηρίζει επίσης ότι, αντιθέτως προς όσα εκθέτει το Γενικό Δικαστήριο με τις σκέψεις 76 έως 78 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, απάντησε σαφώς στο ερώτημα αν η αυτή και μόνη η εγγραφή του γεωργού στη βάση δεδομένων σχετικά με τις γαλακτοκομικές ποσοστώσεις σημαίνει ότι αυτός θεωρείται ότι ασκεί εμπορική γεωργική δραστηριότητα. Συναφώς, η Δημοκρατία της Λιθουανίας ισχυρίζεται ότι, με την απάντησή της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ρητώς ανέφερε ότι «[αυτή] υποστήριζε σταθερά την άποψη, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας συνεργασίας με την Επιτροπή, ότι η εγγραφή στις βάσεις δεδομένων αποτελεί επαρκή βάση για την επιβεβαίωση της πραγματικής ασκήσεως εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας [...]».
- 68 Τέλος, η Δημοκρατία της Λιθουανίας φρονεί ότι, αντιθέτως προς όσα έκρινε το Γενικό Δικαστήριο με τη σκέψη 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, και άλλα επιχειρήματα στήριζαν την άποψή της ως προς τη σημασία της καταχώρισης ενός γεωργού στη βάση δεδομένων των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη, ως προς αυτόν, εμπορικής γεωργικής δραστηριότητας. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε επίσης να λάβει υπόψη τα συμπληρωματικά επιχειρήματα που αυτή προέβαλε, μεταξύ άλλων, με τις απαντήσεις της στις ερωτήσεις του εν λόγω δικαστηρίου, από τα οποία προέκυπτε ότι το 43 % των Λιθουανών παραγωγών δεν είχε λάβει γαλακτοκομική ποσόστωση, γεγονός το οποίο μαρτυρεί ότι οι λιθουανικές αρχές είχαν επαληθεύσει κατά πόσον υφίστατο συμμετοχή του οικείου γεωργού στην αγορά και απόκτηση εισοδήματος εκ μέρους του.
- 69 Η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο του ανωτέρω επιχειρήματος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 70 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, από το άρθρο 256, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και από το άρθρο 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκύπτει ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εξακριβώνει τα πραγματικά περιστατικά ούτε, καταρχήν, να εξετάζει τα αποδεικτικά στοιχεία που έλαβε υπόψη το Γενικό Δικαστήριο σε σχέση με τα περιστατικά αυτά. Συγκεκριμένα, εφόσον η προσκόμιση των αποδεικτικών αυτών στοιχείων ήταν νομότυπη και τηρήθηκαν οι γενικές αρχές του δικαίου και οι δικονομικοί κανόνες που διέπουν το βάρος αποδείξεως και τη διεξαγωγή των αποδείξεων, το Γενικό Δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμά την αξία που πρέπει να προσδοθεί στα στοιχεία που του έχουν υποβληθεί. Επομένως, η εκτίμηση αυτή δεν αποτελεί νομικό ζήτημα υποκείμενο, ως τέτοιο, στον έλεγχο του Δικαστηρίου, υπό την επιφύλαξη της περιπτώσεως παραμορφώσεως των στοιχείων αυτών.

- 71 Τέτοιου είδους παραμόρφωση υπάρχει όταν, χωρίς να εξετασθούν νέα αποδεικτικά στοιχεία, προκύπτει ότι η εκτίμηση των παρασχεθέντων αποδεικτικών στοιχείων είναι προδήλως εσφαλμένη. Εντούτοις, η παραμόρφωση αυτή πρέπει να προκύπτει προδήλως από τα στοιχεία της δικογραφίας, χωρίς να χρειάζεται εκ νέου εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδείξεων. Εξάλλου, ο αναιρεσείων που προβάλλει παραμόρφωση αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου οφείλει να προσδιορίσει επακριβώς ποια στοιχεία παραμορφώθηκαν και να καταδείξει τα σφάλματα ανάλυσης στα οποία υπέπεσε, κατά την εκτίμησή του, το Γενικό Δικαστήριο με αποτέλεσμα την παραμόρφωση αυτή (απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2019, Πολωνία κατά Επιτροπής, C-358/18 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:763, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 72 Με τον λόγο αναιρέσεως που τιτλοφορείται «Παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών» και συνοψίζεται ως εξής «το Γενικό Δικαστήριο [...] παραμόρφωσε τα πραγματικά περιστατικά καθόσον έκρινε, με τις σκέψεις 74 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Λιθουανική Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι η απόκτηση γαλακτοκομικής ποσόστωσης σημαίνει ότι ο αιτών ασκούσε εμπορική γεωργική δραστηριότητα, όπερ δεν αντιστοιχούσε κατ' ουσίαν στα έγγραφα της υποθέσεως που κοινοποιήθηκαν στο Γενικό Δικαστήριο», η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε τα αποδεικτικά στοιχεία από δύο απόψεις.
- 73 Όσον αφορά, πρώτον, την προβαλλόμενη παραμόρφωση των αποδεικτικών στοιχείων με τη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ως προς το συμπέρασμα του Γενικού Δικαστηρίου ότι η Επιτροπή μπορούσε να θεωρήσει ότι το σύστημα των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων δεν συνδεόταν με μέτρα αγροτικής ανάπτυξης, όπως το μέτρο πρόωρης συνταξιοδότησης, το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί.
- 74 Πράγματι, από την ανωτέρω σκέψη της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η οποία πρέπει να ερμηνευθεί σε συνδυασμό με τη σκέψη 73 της αποφάσεως αυτής, προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο περιορίστηκε στη διαπίστωση ότι, μολονότι τα δύο έγγραφα που επικαλέστηκε η Δημοκρατία της Λιθουανίας αφορούσαν πράγματι το σύστημα των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων, εντούτοις δεν αποδείκνυαν ότι η λειτουργία της βάσεως δεδομένων σχετικά με τις γαλακτοκομικές ποσοστώσεις είχε αποτελέσει αντικείμενο του δημοσιονομικού ελέγχου που διενεργήθηκε από τις 20 έως τις 24 Απριλίου 2009 στο πλαίσιο του μέτρου πρόωρης συνταξιοδότησης και ότι, κατά συνέπεια, η Επιτροπή είχε λάβει γνώση της σχέσεως μεταξύ του συστήματος των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων και του μέτρου στήριξης για την πρόωρη συνταξιοδότηση. Στο πλαίσιο, ως εκ τούτου, της ασκήσεως της ανέλεγκτης εξουσίας του εκτιμήσεως των αποδεικτικών στοιχείων, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτών, με τη σκέψη 74 της εν λόγω αποφάσεως, ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι το σύστημα των γαλακτοκομικών ποσοστώσεων δεν συνδεόταν με μέτρα αγροτικής ανάπτυξης, όπως το μέτρο πρόωρης συνταξιοδότησης.
- 75 Κρίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο ουδόλως παραμόρφωσε τα πραγματικά περιστατικά και τα αποδεικτικά στοιχεία.
- 76 Δεύτερον, όσον αφορά την αιτίαση της Δημοκρατίας της Λιθουανίας ότι το Γενικό Δικαστήριο, με τις σκέψεις 75 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, παραμόρφωσε τα αποδεικτικά στοιχεία, καθόσον δεν έλαβε υπόψη τα στοιχεία που αποδεικνύουν κατ' αυτήν ότι, προκειμένου οι Λιθουανοί γεωργοί να μπορούν να λάβουν γαλακτοκομική ποσόστωση, έπρεπε να αποδείξουν ότι εμπορεύονταν το γάλα, πρέπει ομοίως να απορριφθεί.
- 77 Πράγματι, επισημαίνεται ότι με το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως προβάλλεται στην πραγματικότητα ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η αναιρεσείουσα ενώπιόν του. Ωστόσο, αρκεί η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη, στις σκέψεις 75 έως 81 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε η αναιρεσείουσα. Συνεπώς, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.

- 78 Κατόπιν όλων των προεκτεθέντων, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.
- 79 Δεδομένου ότι οι δύο λόγοι που προέβαλε η Δημοκρατία της Λιθουανίας προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως είναι αβάσιμοι, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 80 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, που εφαρμόζεται στην αναιρετική δίκη δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού αυτού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Δημοκρατία της Λιθουανίας ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**
- 2) Καταδικάζει τη Δημοκρατία της Λιθουανίας στα δικαστικά έξοδα.**

(υπογραφές)